

PASSENDE ONDERSTEUNING VOOR ÁLLE STUDENTEN

In de Radar-uitzending van 3 april 2017 over de zorgplicht in het mbo kwam naar voren dat veel scholen studenten onterecht verwijderen, namelijk op basis van een handicap, beperking of leerachterstand. In korte tijd meldden wel 72 uitgeschreven studenten zich bij het programma die door onvoldoende begeleiding gedwongen werden te stoppen met hun opleiding. De Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) is niet verbaasd over deze meldingen, want JOB meldt op basis van cijfers uit de JOB-monitor en jaarlijkse klachtenrapportages al een aantal jaar dat er in het mbo problemen zijn in het bieden van passende ondersteuning voor studenten die dat nodig hebben. Daarom roept JOB zowel het ministerie van OC&W als de Tweede Kamer op om de scholen te wijzen op hun zorgplicht én te controleren op de begeleiding van studenten. Daarnaast zal de wetgever zelf de rechtspositie van mbo-studenten moeten verbeteren en zorgen voor adequate rechtsbescherming.

In 2014 is het 'rugzakje', leerlinggebonden financiering, afgeschaft. Het beoogde doel van het afschaffen van het rugzakje, was dat het mbo zich niet moest richten op specifieke gevallen van begeleiding, maar zich gemotiveerd voelt elke student die het nodig heeft te voorzien van passende begeleiding en ondersteuning. Centraal hoort te staan wat de student nodig heeft om zijn/haar opleiding succesvol af te ronden, en daarmee niet de nadruk te leggen op wat de student niet kan en wat daardoor niet mogelijk is. Het geld voor passend onderwijs is ondergebracht in het lumpsum budget van de school, zodat de school het geld naar eigen inzicht kan inzetten. Een mooi streven, maar JOB ervaart dat het beoogde doel (nog) lang niet is bereikt. Door deze lumpsum, waarvan de besteding door scholen niet inzichtelijk is en ook niet gecontroleerd wordt, is er te weinig zicht op de vorm en mate waarin er écht wordt geïnvesteerd in passende ondersteuning voor de student.

Oorzaken en gevolgen

JOB vermoedt op basis van eigen cijfers dat er door instellingen onvoldoende en ongericht geïnvesteerd wordt in deze begeleiding, waardoor te snel en in veel gevallen onterecht wordt overgegaan tot verwijdering van de student. In 2016 ontving JOB 197 vragen en klachten over uitschrijving van de opleiding, 53 over handicap, zorg en veiligheid en 25 klachten/vragen over de verwijdering van stage. Een aanzienlijk deel van deze klachten had direct of indirect ook te maken met de extra begeleidingsbehoefte vanuit de student. Uit de JOB-monitor 2016 blijkt bovendien dat de helft van de studenten ontevreden is over de begeleiding vanwege een beperking, en dat 1 op de 5 studenten zelfs erg ontevreden is. Juist die begeleiding van studenten bepaalt hoe tevreden een student is over de school. Uit de Monitor blijkt dat studenten die goed worden begeleid juist heel hoog scoren op tevredenheid, terwijl studenten die niet goed worden begeleid heel laag scoren op tevredenheid.

Oorzaken van onvoldoende begeleiding die regelmatig (onterechte) uitschrijving tot gevolg heeft, zijn volgens JOB als volgt:

- Ten eerste is er **geen duidelijke informatie over welke begeleiding** een student mag vragen van de school. Volgens de wet passend onderwijs hoort de school aankomende studenten te informeren over het ondersteuningsaanbod op school. Op bijvoorbeeld de website van de school of bij de informatie over de opleiding voor nieuwe studenten hoort beschreven te staan welke mogelijke ondersteuning de school kan bieden. Wij merken dat de informatie per school verschilt en dat het aankomende studenten vaak niet een goed

beeld geeft van de mogelijkheden. Het zijn algemene richtlijnen die niet geconcretiseerd worden, blijkt uit onze rapportages.

Voorbeeld: Een student belt naar JOB omdat haar dyslexieverklaring volgens de school niet geldig is. De student heeft daardoor geen aanpassingen gekregen tijdens het examen of extra begeleiding gekregen voor het examen. Hierdoor is de student gezakt. Vervolgens verwijdt school de student met als reden 'onvoldoende resultaten'.

- Ten tweede wordt er **teveel eigen verantwoordelijkheid en initiatief van de student gevraagd**, terwijl deze onvoldoende kennis heeft om voor zich zelf op te kunnen komen. Het gaat om jonge studenten, vaak nog minderjarige studenten, met soms een specifieke ondersteuningsbehoefte die dikwijls niet hun weg kunnen vinden binnen een grote mbo-instelling. Studenten weten meestal niet wat hun rechten zijn, waar ze dit kunnen vinden en begrijpen vaak niet wat er in de Onderwijs- en Examenreglement (OER) of onderwijsovereenkomst (OOK) staat. Wanneer ze wel initiatief nemen om het aan te kaarten, dan hebben mbo-instellingen vaak ontoegankelijke klachtenprocedures waar de student te weinig kennis van heeft. Medewerkers die zijn aangesteld om de student de ondersteunen blijken vaak overbelast door de grote hoeveelheid vragen.
Voorbeeld: student belt naar JOB met een klacht over verwijdering. De klachtencommissie staat alleen op de digitale leeromgeving waar hij niet meer bij kan. Als de klachtenregeling uiteindelijk is gevonden, weet de student niet hoe hij een dergelijke bezwaarbrieft moet schrijven en wat de regels zijn omtrent verwijdering. Wij nemen de documenten zoals OER en OOK met student door. Vervolgens verwijzen wij door naar de ombudsman van de school. De ombudsman is weken niet te bereiken vanwege grote drukte.
- Ten derde blijkt dat de **regels en afspraken die er wel zijn omtrent begeleiding niet duidelijk zijn vastgelegd**. De algemene regels zijn vaak niet terug te vinden in bijvoorbeeld de OER of het studentenstatuut. De individuele afspraken die met de student zijn gemaakt op basis van een intakegesprek of gesprek met een zorgcoördinator worden soms slechts mondeling gecommuniceerd, maar niet zoals de WEB voorschrijft, schriftelijk vastgelegd in de OOK (onderwijsovereenkomst). De regels omtrent begeleiding verschillen overigens ook sterk per mbo-instelling of zelfs locatie of opleiding en zijn soms heel algemeen. Daarnaast staat er vaak bij de afspraken niet uitgelegd wat de consequenties zijn wanneer de school niet aan de gemaakte begeleidingsafspraken voldoet.
Voorbeeld: Moeder belt voor haar zoon. Tijdens zijn intake is aangegeven dat hij vanwege zijn handicap niet goed kan staan. School geeft aan de student te kunnen begeleiden. Er worden mondelinge afspraken gemaakt. Na twee jaar zegt de school geen geschikte stageplek voor zoon te kunnen vinden vanwege zijn ondersteuningsbehoefte. Student wordt verwijderd vanwege het niet vinden van een stageplek. De eerder gemaakte afspraken van tijdens de intake zijn nergens terug te vinden en school komt hier niet op terug.
- Tot slot horen wij regelmatig van studenten dat **de school niet in de mogelijkheid is de gevraagde begeleiding te kunnen bieden**. De begeleiding mag geen onevenredige belasting vormen voor de school, maar JOB merkt soms dat er door scholen te weinig moeite wordt gedaan om alle mogelijkheden te verkennen.
Voorbeeld: Student wil graag vaker gesprekken met de vertrouwenspersoon vanwege psychische en persoonlijke problemen. Door gebrek aan echte aandacht loopt ze vast in haar opleiding, maar ze wil wel haar opleiding graag afronden. School geeft aan dat de vertrouwenspersoon niet meer uren heeft en dat die begeleiding niet mogelijk is. Student wordt verwijderd vanwege gebrekkige motivatie.

Begeleiding

Wij bevelen aan om concrete afspraken en/of regels over begeleiding vast te leggen op basis van expertise. Dit geldt zowel voor begeleiding op school als op de stageplek. JOB beveelt aan de samenwerking tussen scholen en experts op het gebied van begeleiding te bevorderen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan onderwijsconsulenten, de kennis van het CvtE over passend examineren, handicap&studie, de SBB, de gemeente, werkgeversservicepunten etc.. Door contact te leggen met deze organisaties en advies te vragen aan hen, kunnen scholen gaan kijken wat er écht mogelijk is qua begeleiding en ondersteuning voor de student. Dit vraagt van sommige scholen een omslag in de manier van denken en wij vragen daarom ook om scholen te *wijzen op hun zorgplicht* én goed te controleren of zij daadwerkelijk goede en passende begeleiding en ondersteuning bieden.

Vervolgens is het aan de scholen om deze afspraken, duidelijk en begrijpelijk, in zijn algemeenheid vast te leggen in de OER en individuele afspraken vast te leggen in de OOK en de POK (praktijkovereenkomst). Volgens de Wet passend onderwijs hoort de school aankomende studenten te informeren over het ondersteuningsaanbod op school. Op bijvoorbeeld de website van de school, brochures voor nieuwe studenten of tijdens de intake hoort informatie gecommuniceerd te worden over mogelijke begeleiding en horen de afspraken daarover aan de OOK te worden toegevoegd. De kwaliteit van de begeleiding en wat er is vastgelegd over begeleiding is in het mbo nu ondermaats, waardoor de student ook met 'vage' redenen van de opleiding of mbo-instelling verwijderd kan worden.

Rechtsbescherming van de student

Daarnaast beveelt JOB ook aan de rechtsbescherming van studenten te verbeteren. Deze rechtsbescherming wordt verbeterd door invoering van het klachtrecht, mits er aan twee essentiële voorwaarden wordt voldaan. De klachtenregeling en geschillenregeling op scholen moet laagdrempelig zijn, d.w.z. dat er medewerkers zijn die de student kunnen ondersteunen in de procedures. Dit kan bijvoorbeeld door in elke mbo-instelling een ombudsman of meerdere ombudsmannen aan te stellen. Ten tweede moet in alle procedures de onafhankelijkheid van de commissie worden geborgd en moet worden besloten aan de hand van een duidelijk vastgelegd toetsingskader. De afspraken die gemaakt zijn over de begeleiding moeten onderdeel zijn van dit toetsingskader. Dat wil zeggen dat de afspraken die zijn gemaakt, nageleefd moeten worden. De commissies moeten hier op toezien. Maar ook als de afspraken onduidelijk zijn of niet concreet, moeten de commissies binnen de school in staat zijn concretisering van de afspraken af te dwingen. Zo voorkom je onterechte verwijderingen op basis van gebrekkige begeleiding en/of vage redenen.

JOB heeft hierin al de eerste stappen gezet en we hebben met de MBO Raad afspraken gemaakt om het klachtrecht zo goed mogelijk te implementeren. Wij vinden echter dat er ook een rol is voor het ministerie en de inspectie om te ondersteunen in het monitoren van klachtrecht en om te verkennen hoe alle klachten- en geschillencommissies onafhankelijk en laagdrempelig kunnen zijn voor studenten.